

Мікола Трафімчук

Белая птушка Душа

Вершы. Паэма

Смаленск
Наапрэс
2019

“У ПАЭТА ЎСЁ НЕ ГЭТАК...”

У гэтым зборніку маю ўвагу крануў верш, які так і просіцца ў школьную хрэстаматыю. Ён называецца “У паэта”. Верш дыхтоўны як па форме, так і па неспадзеўнаму вырашэнню гэтай адвечнай тэмы – тэмы творца і яго творчасці. Верш абсалютна традыцыйны і па метрыцы (тут выкарыстаны двухстопны ямб), і па меладызму, і па мастацкіх сродках (словы, радкі, што выйшлі “з-пад алоўка” творцы параўноўваюцца ў птушынымі галасамі). Ёсць усе прыкметы “народнага верша” з выкарыстаннем лепшых узораў нацыянальнага фальклору. Але... далей ідзе на “канцоўку сеў салоўка” – і адбываецца дзіўны і непаўторны цуд!

Не стрымаюся і ўсё ж прывяду гэты верш цалкам:

*У паэта ўсё не гэтак,
Ён жыве і так і сяк...
Птушкі звонкія – куплеты –
Не ўлагодзяцца ніяк!*

*Выліваецца з алоўка
Залаты нектар ці мёд...
На канцоўку сеў салоўка,
Кінуў трэль сваю ў народ!*

*Шчэбет, ціўканне і пошчак...
Вось прастор для птушачні!
А спытайццяся “навошта?” –
Ён паціскае плячмі...*

Тое, што сапраўдны майстар можа з лёгкасцю выкарыстоўваць і алітарацыю (“сеў салоўка”) і словы-новатворы (“птушачня”) – з’ява звычайная. Не будзем на гэтым завастраць увагу. А вось уменне стварыць яскравы вобраз (у гэтым вершы гэта салоўка, які сеў на канцоўку, што выліваецца з алоўка) – сапраўдная знаходка і ўдача аўтара. Яшчэ са школьных урокаў літаратуры мы ведаем, што з’яўляецца мастацкімі выяўленчымі сродкамі ў паэзіі. Калі гэтых сродкаў бракуе ці іх увогуле няма – гэта не паэзія, а звычайны тэкст, далёкі ад узору мастацкай літаратуры.

Зазначу яшчэ, што ў зборніку надзвычай шмат вершаў хрэстаматыйнага прызначэння. Яны вельмі паказальныя, узорныя і сведчаць не толькі пра талент паэта, але і пра дух эпохі, пра час, у якім мы жывем. Лірычны герой вершаў і паэмы “Друз” – апантаны пошукамі сэнсу жыцця як у зямным, гэтак і ў сусветным маштабах. Гэты пошук яго часта вельмі ўдалы і паспяховы. Вось, напрыклад, якую квінтэсэнцыю выводзіць наш сучаснік ў вершы “Матэрыя”:

Высновы ж рабіць лёгкадумна...

Ды скептыкам сцверджу назло:

Каб вакуум быў неразумным –

Матэрыі і не было б!

Пра тое, што вакуум, аказваецца, разумны, паведамляюць некаторыя сур’ёзныя навукоўцы. Але людзі ў большасці сваёй лічаць, што разумныя яны, і гэта вынік развіцця жывых істотаў па Дарвіну. Прыхільнікі такой тэорыі і сапраўды думаюць, што “думае” іх “шэрае рэчыва” – мазгі. Лірычны ж герой Міколы Трафімчука добра перакананы, што ўсё не гэтак, бо матэрыю разумную і неразумную магло стварыць нешта больш разумнае...

Толькі Тварэц-Гасподзь і стваральнік матэрыяльнай ды духоўнай культуры на Зямлі чалавек, аб’яднаўшыся, могуць усё. Але калі Ёсавышні гэта больш чым разумее, дык не да кожнага “шэрага рэчыва”, што месціцца ў чалавеку, гэта даходзіць...

Надзвычай цікавай ў гэтым зборніку выглядае паэма “Друз”. Яе я назвала б апафеозам усёй творчасці мала даследаванага пакуль паэта.

Вось як пачынаецца яна:

*Прайшоў усё: рабом быў, вольным...
Падвесці вынікі пара!
Маё жыццё — з каменнем поле,
Мой лёс — раскідваць і збіраць!*

*І галадаў, і еў ад пуза,
Высільваўся і спачываў...
О, колькі рознага тут дружу
Калісьці я параскідаў!*

Лірычны герой паэмы ведае, што рабіць, каб не застацца ў бясконцам віры касмічнага жыцця “чорным друзам”...

Дык няхай аб многім чым раскажа і простым чытачам, і літаратурным крытыкам гэты сціплы зборнік вершаў-споведзяў, вершаў-прыпавесцяў і нетыповых квінтэсэнцый паэта-змагара і паэта-рупліўца.

*Ад стомы падаю, хілюся,
Шкрабу пазногцямі зямлю...
На ўскрайку самым Беларусі
Ўсё, што магу яшчэ, раблю!*

Гэта і сапраўды сказана моцна і шчыра!

Юлія Савіцкая

Пра аўтара

Трафімчук Мікалай Мікалаевіч нарадзіўся ў в. Осаўцы Драгічынскага раёна Брэсцкай вобласці. Скончыў Брэсцкі педагагічны інстытут. Працаваў настаўнікам, журналістам, займаецца рэдактарскай і выдавецкай дзейнасцю. Аўтар многіх паэтычных зборнікаў. Піша публіцыстыку, прозу. Сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў. Заснавальнік і шэф-рэдактар альманахаў “Гоман літаратурны”, “Талент”. Жыве і працуе ў Мінску.

ВЕРШЫ ДУХ МНЕ ДЫКТУЕ СВЯТЫ

Не стамляецца Муза мая
Нават там, дзе прывід нематы...
І, вядома, пішу не я –
Гэта Дух мне дыктуе Святы!

А яшчэ чалавечы мой дух
Прагне праўдаю жыць на Зямлі...
І працую я часам за двух,
Каб нашчадкі таксама маглі!..

Кожны верш мой – уздых пекнаты...
Хоць і мой сумняецца ў тым дух.
Вершы Дух мне дыктуе Святы,
І таму я шчырую за двух!

ГАРМОНІЯ

*Гармонія гэта той стан, калі твой дух
спалучаецца са Святым Духам.*

Глядзіць чалавек на свае мазалі,
На Сповідзь ідзе, на Прычасце...
Гармонія з Духам Святым на Зямлі –
Зямное сапраўднае шчасце!

Гартуе слабы яшчэ, кволы свой дух
У стрэсах і перапетыях...
Жыве за сябе, жыць спрабуе за двух –
Яму на карысць спробы тыя!

Вакол адчувае зусім іншы рух,
Прысутнасць чагосьці Святога...
Бо гэта прыблізіўся Вечнасці Дух –
Святы Дух магутнага Бога!

О, тут чалавеку патрэбна трываць,
Гармоніі з Небам трымацца:
Адсунуць зямное і больш разважаць
Пра Дух... гадоў дзесяць ці дваццаць...

Хто толькі ў жыцці маладым ні грашыў
Ды колькі камення раскінуў!..
Але калі камень адчуў на душы –
У храме збаўляйся правінаў!

Шчаслівы, хто выжыў пад Боскім крылом,
Сустрэла каго яго старасць,
Каго не зламала адвечнае зло
Ці ранняя Боская кара.

І тройчы шчаслівы, хто з Духам Святым
Сустрэўся пад старасць зямную
На зайздасць памерлым, у прыклад жывым...
Хацеў бы я старасць такую.

ГРЭШНІКІ

Паводле прыпавесці

Пачуў багач манахаў “ахі-охі”,
Што многа назбіралася грахоў
У іх па меры набліжэння к Богу...
Здзівіла вельмі гэта ўсё яго!
“Айцы святыя, што ўсё гэта значыць?
Як так? Адкуль у вас тыя грахі?
Калі хто й грэшны, дык то я, няйначай!..
Няправедныя ўсе мае шляхі!..
Адзін манах спытаў: “Кім пачуваеш
Ты ў горадзе сябе, вяльможны пан?”
“Кім?.. Ды стары й малы тут кожны знае:
Я самы багацейшы велікан!”
“Ну а калі далей, у Кесарыю,
Патрапіў бы... Кім пачуваўся б там?”
“О, лепш пра гэта і не гавары мне!..

Я выглядаў бы як звычайны хам...”
“Ну а калі цябе ў Антыяхію
Папутным ветрам раптам занясе?”
“Крый Божа! Багародзіца Марыя!
З мяне пачнуць смяцца там усе...”
“Калі ў Канстантынопалі ты раптам
Перад царом паўстанеш?.. Што тады?..”
“Лепш пылам стану... Але ў вас і жарты!..”
“Вось так і перад Госпадам Святым!..
Чым да Яго бліжэй – мы адчуваем
Усю нікчэмнасць грэшную сваю...
Бо і Аўрам пацвердзіў перад раем,
Што попел ён, які заслаў зямлю!..”

ДАБРЫНЯ

Для ўсіх анёлаў, д’яблаў акрамя,
Адкрытыя мае ўсе вокны, дзверы...
Каму сказаць, што ворагаў няма
Ў мяне –
бадай, на слова не паверыць...
Хоць я й гатовы бронь насіць ад куль.
Ды сам страляць... Крый, Божа, ні ў якую!..
Адкуль той вораг з’явіцца, адкуль,
Калі я крыўды, здрады ўсе дарую?
Дарую... Як хто прыйме гэты шал –
Мне ўсё адно... Я не магу іначай!
Нямее цела... А мая душа,

Калі згадаю крыўду тую, – плача.
Магу стрываць любую злыбяду!
Я ад Хрыстовых мудрасцей мудрэю...
Усім дарую і да ўсіх іду
З адкрытым сэрцам,
што ўсё больш дабрэе!

ДВА ЖЫЦЦІ

Верш-прыпавесць

Напрыканцы адной у Рай дарогі
Кароткае жыццё вяло размову з доўгім.
– Скажы, як удалося столькі год
Табе на свеце быць сярод нягод?
Я й трыццаці не вытрымала там...
Там кроў і слёзы, енкі, стогны, гам!..
Няма што там рабіць сардэчным нам!
Як ты змагло амаль да ста там быць?
Ты кажаш, што душа яшчэ баліць,
Сумуе па знаёмых, па радні;
Што ты баішся райскай цішыні...
– Ах, як цябе мне, золатца, шкада,
Што рана свет прыйшлося пакідаць!..
Так мала ведала ты дабрыні!
І зло павыкрасала твае дні...
Нячысцікі ўвялі цябе... у зман,
Ажыццявілі д'ябальскі свой план:
Ты выйшла пастраляць і пагуляць...

І ты засвоіла падман на пяць!
А я ўсе дзевяноста ў барацьбе
Са злом было... І вось перамагло!
Я ў рай іду... У пекле маё зло...
– Эй, стой, а я з табой чаго ж у рай?
Я не святы... І я не самурай...
– Цябе забіла ў п’янай бойцы зло,
Каб ты яго – усё б інакш было!

У ПАЭТА

У паэта ўсё не гэтак,
Ён живе і так і сяк...
Птушкі звонкія – куплеты –
Не ўлагодзяцца ніяк!

Выліваецца з алоўка
Залаты нектар ці мёд...
На канцоўку сеў салоўка
Кінуў трэль сваю ў народ!

Шчэбет, ціўканне і пошчак...
Вось прастор для птушачні!
А спытайцеся “навошта?” –
Ён пацісквае плячмі...

АПОШНІ

Хай не конны ты сёння, хай пешы,
Хай устаў толькі што ты з кален –
Не старайся ніколі быць першым
На зямлі, дзе крывава, дзе тлен...

Не калоссяў уздоўж, а праз пожню;
Цераз чад, цераз дым нематы
Ў тыя райскія кушчы апошнім
Прыйдзеш некалі ў распачы ты.

І за тое будзь Госпаду ўдзячны,
Што праз вузкую брамку ўпусціў,
І ўжо тут хоць у нечым ты значны,
Хоць нікім у зямным быў жыцці...

ПРА «ЛЕПШЫХ»

Карціну пішаш альбо вершы,
Арэш, будеш гмах, дамы –
Не гавары “я – самы лепшы”
Ці “лепшыя на свеце – мы”...

Не ўпадабляйся прайдзісветам,
Не выстаўляй сябе на смех!..
Не сціпла, не прыгожа гэта!
Калі не горш – калі не грэх...

СОН

То дзіўны сон,
Не нейкае здарэнне...
Яшчэ не на нябёсах – на Зямлі –
Было нас трое...
Недзе ў сутарэннях
Спрачаліся, курылі і пілі...

Як зараз бачу:
Толік і Алесік,*
І трэці баламут – вядома, я...
Пасля – рака!
На карабель узлезлі
Вялікі, светлы, слізкі па краях.

Той карабель
Да берага прыбіўся
Да змрочнага, што цемраю пужаў...
І Анатоль на бераг той спусціўся,
За ім – Алесь...
Тут злазіць я пачаў...

А бераг...
Чорнай зяпай праглынае,
Смуродны, слізкі... Толькі ўздоўж вады
Дзяўчаткі-музы з крыламі мільгаюць,
Як матылькі, снуюць туды-сюды...

Прапаў,
У цемры хіжай растварыўся
Бясстрашны, рызыкаўны Анатоль...
А я за Музу з крыламі ўхапіўся,
На карабель мы паляцелі той!

Шырокая рака жыцця!
У ззянні
Той карабель, які дагналі мы...
А я ў царкву пайшоў на пакаянне,
Бо веру Небу і ў такія сны!

* – цяпер нябожчыкі Анатоль Сыс і Алесь Каско.

ВЕРУ...

На схіле гадоў
Памазанне прыйму
І самы вышэйшы Суд...
Я веру ў Стваральніка,
Веру Яму
І веру ў Яго цуд!

І веру яшчэ,
Што не траплю ў турму
І ў пекла я зыркну здаля...
Не здраджу

Цяпер я ніколі Яму!
Я шчыры, як немаўля...

Яшчэ моцна веру,
Што верыць мне Ён,
Што не падвяду, не прадам...
Таму й не сакрэт,
Колькі год мне і дзён
Да нашай сустрэчы Там!

ГАСПОДЗЬ АДЗІН

Гасподзь адзін.
А нас так многа!
І кожны з нас —
Дзіцятка Бога!
І кожны з нас —
Маленькі Космас...
Ну ці не мудра,
Не дзівосна?
І цэркваў, храмаў
Многа розных —
І, нават, ваяўнічых,
Грозных...
Ды Ён адзін!
Ён наймудрэйшы!
І храм любы
Яму мілейшы...

І мы,
Няўключдныя дзіцяtkі,
Яму як сейбіту –
Зярняtkі...
Ён сее нас,
Гадуе, песціць...
А потым
У сябе і змесціць!
І больш магутным
Стане з намі!
Гасподзь адзін...
Для ўсіх нас...
Амэн!

ДВА АНЁЛЫ

Паводле прыпавесці

Служылі Богу два анёлкі.
Адзін з іх вельмі шчыраваў:
І ўдзень, і ўноч з самага золку
Туды-сюды... усё лятаў.

Другі... на воблачку пад сонцам
Ляжаў дзень-ноч і сумаваў.
“Чаго ты ўсё снуеш бясконца? –
Анёлка жвавага спытаў.

“Нашу я Госпаду пасланні
З маленнем “Божа, памажы!..
А ты калі ўжо, браце, станеш
Айцу нябеснаму служыць?”

“Ды вось ляжу і ўсё чакаю
З Зямлі я вестачку адну:
Калі пашле з людзей хто Славу,
Падзяку Госпаду свайму...”

АЛОВАК

Паводле прыпавесці

Перш чым адправіць у каробку,
Наказы майстар даў алоўку.
Было наказаў гэтых пяць...
І нельга іх было не даць!
Хацеў ён, каб аловак гэты
Рукою ўвішнай быў сагрэты.
І першы быў яму наказ:
Падпарадкоўвацца штораз
Руцэ стваральніка гравюраў
Па памяці альбо з натуры...
Другі наказ: каб не тупець,
Яму трываць трэба, цярпець,
Калі яго мастак штобудзень
Сцізорыкам заточваць будзе...
Затым і трэці даў наказ:

Памылкі папраўляць штораз...
І быў наказ яму чацвёрты:
Пакуль графіт яшчэ не сцёрты –
Ніколі ён не будзе мёртвы,
І ў гэтым стрыжні – яго сіла!
І тым карысны ён і мілы.
Апошні даў ён запавет:
Пакінуць для нашчадкаў след,
След добры, светлы, незабыўны,
Каб у нашчадкаў слаўным быў ён.

З такім апошнім важным словам
У караб майстар клаў аловак.

ДУХІ

Што гаварыць пра долю.
Цешыць дарма свой слых!..
Людзі живуць па волі
Духаў нячыстых сваіх...

Кажуць пра сілу духу...
Толькі чыйго, каго?..
Хваліцца хват “жытухай” –
Песціць нячысцік яго!

Грошы дае, дастатак –
Толькі б яго весяліў!

Цэлы народ, як статак,
Пыл уздымае з зямлі...

Нехта апух з галадухі,
Хтосьці ўзрасціў жываты...
Злыя шалеюць духі!
Блізка ўжо Дух Святы!

ДУША – ГРАМАДЗЯНКА СУСВЕТУ

Стаміліся зімы і леты
Зямныя
 вадзіць карагод...
Душа – грамадзянка Сусвету
Мільёны касмічных мо год!
Яна тут нядаўна,
 напэўна,
На гэтай крывавай Зямлі...
Цікуе за светам нядрэмна,
Спачнуўшы калі-нікалі.
Трывае...
А тленнае цела
Старэе ў зямное мітусні...
Яна ўжо даўно б адляцела,
Ды ёй загадана: ні-ні!..
Адбудзе свой тэрміны чарговы,

Працяглы

ў каторы ўжо раз...
Адзенецца ў строй потым новы,
Адлічваць пачне новы час.
Віруе ў спіралях галактык,
Дарогаю зорнай пыліць.
Гартуе свой лёс і характар,
Спявае,
сумуе,
баліць...

Анёлы ўсё ведаюць гэта.
Ды нельга інакш ёй і жыць!
Душа – грамадзянка Сусвету –
Стваральніку мусіць служыць.
Прыцягваць фатоны, іскрыцца
Ад радасці, шчасця, добра...
Мільярдаў пратонаў сястрыцы
Ізноўку ж

увырай пара!
На нейкай мільённай планеце
Зноў службу саслужыць яна.
Там людзі –
маленькія дзеці –
Шчыруюць з відна да цямна...

БЕЛАЯ ПТУШКА ДУША

Сцяжынкаю-змейкай далёка
Плыве, не спяшае Душа.
Блакiтнае неба ў аблоках...
Куды маёй птушцы спяшаць?

Спрабуе сцяблінкі пагушкаць,
Пагойдвае хвалі ракі...
Вядзе маю белую птушку
Павольная сцежка ў блакіт.

Туман яе часам схавае
І месячык рогам бадне...
Трапечацца птушка жывая,
Не стоміцца і не засне!

Між вербаў, ракітаў віхляе
Сцяжынка, шугае ў чарот...
Пяшчотна бялянка спявае
Без слоў, без акордаў, без нот.

Навошта мне словы і ноты,
Навошта мне далеч і шыр
Без гэтага дзіва-палёту
Маёй белае птушкі – Душы?

Д'ЯБАЛ

Галава і душа не для тлуму,
Ды праслізгвае тлуму змяя...
Д'ябал кожнаму шэпча: “Не думай...
Альбо думай, пра што кажу я!..”

“Барабашкі”, прышэльцы ды тролі
Гаспадараць, дзе Бог адступіў,
Можа, скажам нарэшце “даволі!”
Д'яблу тлуму, што розум зацміў?

Дух Святы сам не грукае ў дзверы,
Яго трэба аб гэтым маліць...
І ў Яго мала проста паверыць —
Трэба вернымі быць і любіць!

ЁН ЁСЦЬ!..

Вер: гэта ёсць, а не бывае:
Душа без межаў, берагоў!..
І ты фізічна адчуваеш
Прысутнасць Госпада свайго!

Ён ёсць, прысутны, усяісны!..
Зусім ён блізка, калі ты
Ў бязмежнай веры непахісны,
Сасуд дабра і пекнаты...

Ён ёсць, живе!.. Ён там бывае,
Дзе моцны дух гартуеш ты,
Сваё Тварэнне спавівае
Ён Духам Вечным і Святым...

НАШ БОГ

Нам слова “смерць” паскудзіць слых,
Як словы “скон”, “труна”, “магіла”...
Наш Бог – Бог мёртвых і жывых!
Яму стварэнне Яго міла...

Гасподзь выпешчвае Душу
Між зор – слухмянае дзіцятка –
І пасылае ў тлум і шум
Нейкай зямлі сваёй спачатку...

Яна гартуецца ў агні,
Вадзе і ў звонкіх медных трубах...
Яе палічаны ўсе дні
Ў матэрыі занадта грубай!

І паўтараецца амаль
Усё аднолькава бясконца,
Пакуль закручвае спіраль
Галактыка, а потым... сонца...

Цаніце кожны свой уздых
І дыхайце бясконца многа!
Наш Бог – Бог мёртвых і жывых...
Пашчасціла нам, людзі, з Богам!

Жыццё – кіно...
Ілюзія Зямлі...
Здаўна... Даўно...
Адкуль? Куды? Калі?

Хоць і ў зямлі
Ўсе слугі, каралі...
Бясконцае яно,
У Госпада кіно!

ІМГНЕННІ

За пакаленнем пакаленне
Губляе след дзён залатых...
Стварайце дзіўныя імгненні,
Шануйце ў душах іх сваіх!

Яны зляцяць, нібыта лісце,
Надыдзе новая вясна...

Ды ўсё ж спатрэбяцца калісьці
На іншым свеце ў іншых снах...

Хай будзе тых імгненняў многа –
У Вечнасці бясконцы век!..
Хай будзе водбліскам былога
Асветлен кожны чалавек!

КАЛІ Б АД МЯНЕ ЎСЁ ЗАЛЕЖЫЛА...

Калі б ад мяне ўсё залежыла
Ці хоць бы палова ўсяго –
Свабоду я даў бы бязмежную
Збаўляцца ўсім нам ад грахоў...

Такую стварыў бы дзяржаву я
І гэтак бы ёй кіраваў!..
Не меў бы ніводзін з нас права ў ёй
Грашыць супраць волі і праў.

Ішлі б спавядацца і каяцца
На суд нібы... грэшнікі ўсе...
Глядзіш – і ніводнага Каіна!..
Жыццё расквітнела ў красе!..

Наш лёс павярнуўся б да лепшага,
Наш Бог быў бы лепшым з багоў,

Калі б ад мяне ўсё залежыла
Ці хоць бы палова ўсяго...

Гасподзь, над радзімаю непагадзь!
Прашу я саўдзелу Твайго:
Зрабі, каб залежыла нешта хоць
Ад мары, жадання майго!

КАПЕЙКА

Я – капейка...
А быў бы рублём –
Паднялі б мяне, не затапталі!
Падымаючы хоць бы казалі:
“Паспрабуй што знайсці днём з агнём...
І не хрэн то сабачы табе,
Не капейка –
А ўсё ж рубель!..”
Быць капейкай – амаль не быць!
Быць рублём – існаваць, ныйначай...
Ды для беднага ўсё ж – удача!
Не абы-што,
Не што абы...

Ты – капейка...
Ты сто разоў
Мусіш падаць і падымацца,

Каб нарэшце рублём аказацца,
Каб бядняк хоць цябе знайшоў!

Сто разоў потым будзеш падняты –
Будзеш рады, вясёлы, багаты.

ЖЫЦЦЁ МІНАЕ...

Жыў без спачыну, без аглядкі,
Усё збылося і было...
Жыццё мінае... Сем дзесяткаў
Гадоў знянацку адгуло!

Дрыжаць яшчэ трывожней зоры
Ў чарнюткай, цьмянай вышыні...
І не ў настроі, не ў гуморы
Апошнія твае ўсе дні!

Чапляешся, як за былінку,
З дзяцінства скрадзены ўспамін,
Намацваеш, сляпы, хвілінку
Ці момант хоць які адзін...

А не ўтрымаць... Заходзіць сонца...
Аднойчы ўзыйдзе... без цябе.
Птах у душы, на самым донцы,
Зярняткі-дні вось-вось здзяўбе!..

І пырхне, і памкне на волю
Ў нязведаны далёкі край...
Не бойся ні жальбы, ні болю,
А волю птаху таму дай!

Яму лягчэй будзе гняздзіцца
За выраем дрымотным тым.
Жыццё мінае... Не забыцца б!..
Ды чыста ўсё забудзеш ты...

ЖЫЦЦЁ ЗВІНІЦЬ...

П. К. Падлужнаму з нагоды яго 80-годдзя

То крыўда нейкая... успомніцца,
То трапяткое пачуццё...
Жыццё звiніць, гудзе напоўніцу –
Зусім звычайнае жыццё!

І хто яго на волю выпусціў,
Аперыў, крылы даў яму?..
Магло б вужакам слізкім выпаўсці
На радасць д'яблу аднаму...

Гасподзь усё прадбачыў літасны:
І крылы даў, і гулкі час...
Каб з першай да апошняй літары
Жыцця напоўнены быў сказ.

Ад іншых сказаў каб ён розніўся...
Тут залатыя слоўцы спрэс!
Жыццё звiніць, гудзе напоўніцу,
Як, згодна графіку, экспрэс!

ЖЫЦЦЁ НАПОЎНІЦУ

Прысвячаю дзевяностагадоваму А. А. Кацярынічу

Усюды – птушак пералівы,
Дзень – як апошні ціхі міг...
Жыццё прайшло... А ён шчаслівы,
А ён бадзёры аптыміст!

Лагодны вечар на зыходзе,
Апошні лашчыцца прамень...
Жыццё напоўніцу!.. Стагоддзе!..
Для Вечнасці, хіба што, дзень.

Яму гадкоў бы пяць... Ці болей...
Гасподзь даў зрок, Гасподзь даў слых!
І лёгка дыхаць на прыволлі!
Бальзам на сэрца – кожны ўздых...

Здавалася б, ну колькі трэба,
Каб мы шчаслівымі былі?!
Жыццё напоўніцу! Дар Неба
За службу Небу і Зямлі.

МАТЭРЫЯ

Так цяжка фантастам паверыць,
Балюча з вышынь падаць ніц!..
Навука ёсць цвёрдых матэрыі,
Ёсць фізіка дробных часціц...

Такія там сёння глыбіні!
І кваркі, і кванты мігцяць,
Што страшна пра нейкі хоць вынік
Нам простым смяротным сказаць.

Высновы ж рабіць лёгкадумна...
Ды скептыкам сцверджу назло:
Каб вакуум быў неразумным –
Матэрыі і не было б!

ПРЫРОДА – БОГ...

Прырода – Бог...
І Бог – Прырода...
А як інакш? Ну, як інакш?
Расцем як дрэвы.. Год ад году.
Быў немаўлём, а ўжо – юнак!

І што б там ні даказваў Дарвін,
Хто б як яго ні трактаваў –

Я сам сваім, прыродным, дарам
Прыроду ўрэшце рэшт спазнаў...

Мяне вяла сама Прырода
Ў Святое Царства на Зямлі.
Хоць спакушалі жарсці, мода;
Ілгалі д'яблы... як маглі!

Што мы вянец, яны ілгалі,
І што ў хаосе – мы адны...
І мы тады не спрабавалі
Ад той пазбавіцца маны.

Мяне з маленства прывучалі
Ведаць няшмат... Чытай, пішы,
Рахуй-лічы... Калі ў адчаі –
Ідзі ў царкву... Так, для душы!

Калі я кніг шукаў цікавых,
Мне ўсё падкідвалі падман
Пра подзвігі, герояў славу,
Каб вырас свойскі графаман...

І крывадушна ўсе маўчалі,
Калі пытаўся пра душу...
Чаму яе не вывучалі,
Чаму грашым і я грашу?

Хадзі ў царкву, казалі, кайся
Да слёз, да глыбіні душы!

Зямнымі справамі займайся,
Грашы і кайся, зноў грашы...

Душою адчуваў: не гэтак
На свеце ўсё павінна быць...
Чаму б не жыць па Запавету?
Чаму б як сам Хрыстос не жыць?

Усё прадумана ў Прыродзе
Для жыўнасці любой, для нас.
Усё прыходзіць і сыходзіць...
Адкуль, куды?.. Нам трэба знаць!

ЧАС

Чаму так ляцеў час,
Калі не было нас?
Тысячагоддзі міналі,
Пакуль нашы душы кавалі.
Пасля сном касмічным мы спалі...
Каму зараз нашыя жыцці
Патрэбныя сталі, скажыце?
І што мы зрабіць паспяваем,
Калі дні, гады так мільгаюць?
Пакуль нашы душы ў плоці –
Мы на якой рабоце?
Як хутка ў любое імгненне
Мы ў стоме ўпадзём на калені?

МЫ

Змяняе восень грозная зіма...
Мы ж як ішлі – так і далей прастуем!
Апроч жыцця нічога ў нас няма.
Штодня жыццём адзіным рызыкуем.

Маленства і дзяцінства, юны шал
Ужо даўно заціхлі і спятрэлі,
І ўгаманіўся той “дзевяты вал”,
Што гнуў мерыдыяны й паралелі...

Утульна слухаць, косці як смыляць,
Стагнаць, калі калені ўжо не гнуцца
І шчыра верыць, як у дваццаць пяць,
Што аб зямную вось мядзведзі труцца.

РАЗМОВА ПЛОЦІ З ДУХАМ Дыптых

1

Пачуў – авохці! –
Дзівосным вухам
Размову Плоці
З нябачным Духам.

Плоць сваю справу
Выдатна знае:
Есць...

п'е...

гуляе...

Адпачывае...

Прывычкі мае
І захапленні...
То напывае,
То ў ачмурэнні...

Парой ад суму
Да істоты
Прыходзяць думы:
“Што будзе потым?..”

2

Гарэлкі вып'е ці віна –
Да Духу хіліцца яна...
То чэша лоб, то трэ за вухам
І просіць, каб яе паслухаў.

Дух кажа: “Лепей напішы,
Дай пачытаць сваёй Душы...
А я ўсё ўзважу, адкажу –
Душы я веру, з ёй дружу...”

“Не, я хачу, каб слухаў ты!..
Ты Бог духоўнай пекнаты...
А хто мне змрочная Душа?
За ёй жа, кажуць, ні граша!..”

“А што ты хочаш? Каб я даў
Табе, што для Душы прыдбаў?
Ты, плоць, пакінула Яе!..
Пустыя просьбы ўсе твае!

Ты проста ў свеце бавіш час,
Ты – пыл, ты прах ужо для нас...”

РОЗНАСЦЬ І ЕДНАСЦЬ

Меней святла на Зямлі – ночы доўгія,
Холадна, вусцішна чорнаю ноччу...
Людзі шукаюць, што раз’ядноўвае,
Што іх яднае – бачыць не хочуць.

Навалач, бед і няшчасцяў цураюцца,
Ды не сціхаюць то тут, то там войны...
Госпад адзіны... Яму пакланяюцца
Людзі па-рознаму, кожны па-свойму!

Госпаду гэтак і так падабаецца –
Быў бы давеку ў людзей Ён адзіны.

Ды дзе-нідзе людзі ўсё ж пакланяюцца
Погані, цемры, брыдоце агіднай!

Сеюць яны супярэчнасці, спрэчкі,
Ведаць не хочуць Духа Святога...
Так век ад веку: ваўкі і авечкі;
Бог... і, як цень, легіён Антыбога.

Доўга трывае Гасподзь, выпрабоўвае,
Доўга даруе над Ісцінай кпіны...
Людзі, забудзьце, што раз'ядноўвае!
Бог вас яднае адзін, трыадзіны!

Розныя руны і масць у авечак –
Гэта Яму на карысць, вельмі міла...
Што Яму вашы нікчэмныя спрэчкі!
Бачыць у рознасці вашай Ён сілу!

Сам трыадзіны... А недзе ў бясконцасці,
Можа, хто ведае, так розналікі!..
Ён нездарма хоча вольнасці, рознасці –
Гэтым бязмежны Ён, гэтым Вялікі!

КАЛАЙДАР

Віхураць дробныя часціцы –
Ствараецца мікрасвет!
Не каб у Бога прычасціцца,
Не каб захоўваць Запавет!..

Правайдар ёсць... Цяпер калайдар
На ўсю магутнасць завялі...
А ён, Тварэц, сусветны Майстар,
Нібы сышоў у цень Зямлі.

Так кола часу ракруцілі!
Мільгаюць месяцы, гады...
І не прыстаць ані на хвілю!
Прыстанеш – што стане тады?

САМЫ ГРЭШНЫ

Я самы грэшны на Зямлі!
Ты ж мне даруй, Магутны Божа,
Што я хаваю мазалі,
Раблю ўсё тое, што нягожа...

Я самы грэшны... Не міне
Ўсё, што табой наканавана.
Хоць лічыш Ты, што яшчэ рана
Караць, прыбраць з Зямлі мяне.

Табе вядома, пэўна ж: я
Ў грахах сваіх слязьмі зальюся,
Душой змярцвелей страпянуся,
Пакуль не спрахла плоць мая.

КАРЦІНА

Ствараць, пісаць не стоміцца рука –
Няма такіх законаў, звычай, правіл...
Карціна ўвесь час помніць мастака;
Стваральніку свайму хвалу шле,
шчыра славіць!

Мы – эпахальны твор!..
Наш Творца – Цар эпох.
Аднак мы забываемся на гэта!
Альбо няўцям нам,
што Ён – Творца-Бог...
Ды ёсць Сусвет,
ёсць зоркі і планеты!

Такое нагрувашчана!..
І як
Звязана ўсё ў разумную сістэму!
Той, хто не верыць – дурань...
Не дзівак,
Што б’ецца ў забыцці над тэарэмай.

КОЛЬКІ ГЭТАГА ЖЫЦЦЯ!

Не думай: “Колькі гэтага жыцця!..
Навошта думаць, калі гэтак мала,
Што не да сну і не да забыцця...
А тут яшчэ транжырыць не хапала!

Наадварот: за кожны Боскі міг
Чапляйся, напаўняй яго сабою!..
Будзь самым добрым, ветлівым з людзьмі
І саступай ва ўсім без зла, без бою!

Давайце думаць: “А які працяг
Жыцця чакае нас за перавалам?..”
І праўда, колькі гэтага жыцця!
Ды для дабра яго не так і мала...

БЫВАЙ!

Бывай!.. Да сустрэчы... Тым часам...
А мо і на свеце ўжо тым...
Мы бавілі час з табой разам
Ва ўзросце сваім залатым.

Было нам прыблізна па дваццаць,
Не думалі мы ні аб чым...
Як можна жыццём забаўляцца,
Як нельга – ніхто не вучыў!

І ў горы былі мы ў гуморы,
Бурліла жыццё ў берагах...
Нас потым вучылі жыць горы,
Балоты, пяскі ды тайга...

Цяпер – перакаты, затокі,
І хвалі не б’юць цераз край,
Канчаецца вусцем выток наш...
Да стрэчы! Тым часам! Бывай!

СВЕТ БЕЗ МЯНЕ

Свет без мяне – той свет далёкі,
Дзе радасць з горыччу жывуць;
Дзе навальнічныя аблогі,
Пад сонцам спеючы, плывуць.

Дзе я аднойчы, як сцяблінка,
Уверх праклюнуўся і рос
Амаль стагоддзе... Як хвілінку...
Вучыўся мудрасці ў нябёс.

Крыху чамусьці й навучыўся –
Пусціў на споведзь храм зямны,
Каб да нябёс я далучыўся
І без правін, і без віны...

Даўно няма мяне на свеце,
Сцяблінка спрахла... Вечны дух
Мой будзіць новае дасвеце
І раздзімае хмарак пух.

СКОН

Скон заўжды ў чалавека наўме,
Верыць ён ці не верыць у Бога...
Каб жа гэта была проста смерць!
Каб жа ўмёр – і няма нічога!..

Гэта праўда: зямны наш скон –
Хто б ні быў ты – цябе чакае...
Ды Стваральнік наш мудры! Ён
Бессмяротнай душу стварае!

Пройдзеш шлях свой... кароткі... даўгі...
Не бядуй! Бо Сусвет неабдымны!
І душа не цяжар... Ды даўгі
Калі ёсць – ты яе не падымеш!

ХТО?

Хто сваё жыццё дабром завершыць?
Хто адказы ў ім на ўсё знайшоў?
Хто жыве і родзіць яшчэ вершы
З мудраю і добраю душой?

Хто ён, незаўважны і няўлоўны,
“Вечны жyd”, бадзяга і паэт?..
На Зямлі на грэшнай хто галоўны?
Хто й на чым яшчэ трымае свет?

Хто на нас з любоўю і з даверам
Пазірае з зорнай верхаты?
Той, хто ў непрыручанага звера,
Удыхнуў аднойчы Дух Святы!

ГУЧЫЦЬ МОВА...

Сам Дух прамаўляе словы –
Гучыць, наша родная мова!
Няўжо беларус Дух Святы?
А ты?
Няўжо супраць Духу Святога
Ты пойдзеш, бязмоўны нябога?
Пакрыўдзіцца Дух Святы...
Няўжо не баішся ты?

ЦЕЛА ХРЫСТОВА

Цела ж не з аднаго члена, але з многіх...

(Пасл. Апостала Паўла да Карынфян, раздзел 12, верш 14)

Я – Царква Хрысціянская,
Цела Хрыстова...
Я –

святые, які першы памерлы ўваскрос;
Сын зямны
бацькі Вечнажывога Ягова,

На закланне Памазанік агнец Хрыстос!
Я – святое, нятленнае, вечнае Цела
З мноства членаў,
якімі трымаюся тут,
На Зямлі,
Каб з арбіты яна не зляцела
Ад крыві і ад слёз...
Ад жуды і пакут...
Я –
жывое і мужае Цела Хрыстова!
Ем і п'ю,
і маюся ў пакоры, цяплю...
Я – знаходка,
Задумка я Творца самога,
Дух Святы,
што прысланы з нябёс на Зямлю!
Рукі,
ногі і вочы,
і голаў, і вушы...
Кожны член...
Прызначэнне ўсе маюць сваё:
Нехта ў руху,
А нехта з іх бачыць і вучыць...
Кожны ў Храм
Нас дарогай сваёю прывёў!

ЦЕМРА

Калі б мігцела цемра і нічога
Апроч яе насамрэч не было –
Ніхто б ніколі не казаў пра Бога,
Нічога не бурліла б, не плыло...

Але ж калісьці патанала ў цемры
Ўсё, што нам сёння бачыцца святлом...
Яна і сёння злом смуродным зеўрыць,
Чым сведчыць, што інакш усё было.

ЦЯБЕ ВЫКАРЫСТОЎВАЕ ГАСПОДЗЬ

Ідзі! Скрозь дым, імжу, туман праходзь;
Спявай, крычы, шапчы ў душэўнай гаме!
Цябе выкарыстоўвае Гасподзь
У таямнічай велічнай праграме...

Цябе яшчэ пачуюць праз вякі!
Нават калі пазатыкалі вушы...
У Госпада, павер, размах такі!
Таму Ён – Усявед і Ўсёвідущы.

Драбнюткія, нябачныя для нас
Яго іскрынкі ў велічным бязмежжы...
Табе падпарадкоўваецца Час,
Што Госпаду, як і табе, належыць.

Ты малайчына!
Хоць ідзі ў прысядку,
Альбо пралей нямала горкіх слёз...
Са ста магчымых –
Дзесяць у “дзесятку”!
А сотняў шмат дарыў табе твой лёс.

Не змог на ўсе ты адказаць пытанні
І прагныя жаданні ўсе прыняць...
Таму й маўчаў заўсёды пра каханне,
Што не здаваў іспыты ўсе на “пяць”.

Надзея ёсць, што не гнявіў ты Бога
Што заслужыў спагаду ты ў жыцці...
Калі выпрабаванняў вельмі многа –
Не значыць, што іх трэба ўсе прайсці.

ЯК ЖЫЦЬ...

...Жить – не тужить,
Никого не асуждать,
Никому не досаждают
И всем – моё почтение!

(Старец Амвросий)

Гэтай ісціне столькі год,
Колькі тае пад сонцам лёд;

Колькі зорак у светлай начы —
Не агледзець іх, не злічыць!
Нарадзіўся і цэлы век
“Жыць як” думае чалавек.
І часцей вырашае: “Жыць
Проста трэба як набяжыць...”
І жыве... Набягае цень
Духа злога на яго дзень.
Набягае хвароба, бяда,
Напаўзае жуда і брыда...
Сіл адбіцца ў яго няма,
Бо знясілела сіла сама,
Што закладзенна Богам у дух,
І спыняецца духа рух
У глыбінях, вышынях быцця...
Хіба варты такога “жыцця”,
О Гасподзь наш, тварэнне Тваё?
Ды наліты сасуд да краёў —
Здрадаў, звадаў у ім цераз край...
Вылівай, чалавек, вылівай;
Лі на голавы чэрцяў! Няхай
Будзе ў іх і патоп, і раздрай!..
Стане вольным слабенькі твой дух...
Ты ж працуй над сабою за двух!
Ты спакусы цярпі, страты, боль —
Гэта й будзе апошні твой бой!
Пераможаш — пачнеш слаўна жыць:
Станеш блізкіх любіць, не тужыць
І нікому не замінаць,
І тварэнне Тварца шанаваць!

ЧАЛАВЕК

Чалавек – трыадзіны...

(З хрысціянскіх дагматаў)

Жыццё – дагледжаны, падстрыжаны

І акаймаваны кілім...

У кожнага з нас дух – як стрыжань. І...

Усё трымаецца на ім!

Каму живецца, каму маецца;

Надоўга хто, хто мімаходзь...

Душа на стрыжні тым трымаецца,

А потым – абалонка-плоць...

Усё высілкамі вялізнымі

Тварэц здзяйснее з веку ў век...

Вось гэта й ёсць мадэль прыблізная

Біямашыны “Чалавек”!

ЛЮДЗІ СТАВЯЦЬ КРЫЖЫ...

Мільёны людзей па ўсёй Беларусі абураны зносам крыжоў у Курапатах.

Людзі ставяць крыжы, дзе дарогі

Скрыжаваліся для людзей

Ці жыццё абарвалася дзе...

Не бывае крыжоў замнога.

Не бывае крыжоў несвятых...
Яны ўсе бездакорна святыя,
Хай драўляныя, хай паўгнілыя...
Прастаяць і ўпадаць праз гады.

І паставяць нашчадкі іх зноў
З дрэва новага ці з металу...
Іх нікому чапаць не прыстала!
Гэта ўсім нам вядома даўно.

Крыж парушыць – з грахоў усіх грэх!
І з гнілым варта быць асцярожным:
Браць на дровы, паліць няможна...
Час міне – сам Гасподзь забярэ.

А таму, хто яго кране
Ці спілуе, ссячэ сякерай,
Будзе сплочана той жа мерай,
Кара Боская не міне!

Не на праху яго – на душы –
Бог навечна паставіць крыжык...
Людзі ставяць святыя крыжы,
Каб не целаю – душою – выжыць.

КРЫЖ

Крыж – сімвал (хоць і цень Галгофы),
Сумлення, веры ды пакут...

Ліцвіны мы – не эфіопы,
Мы вырвемся з абдымкаў пут!

І хто супроць крыжа драпежна
Сякеру ўзняў, каб знесці крыж,
Той мусіць згінуць непазбежна,
Нянаджана і без пары...

Той без крыжа і пахаваны,
Забыты будзе, як Нерон...
А з Курапат ушанаваных
На светлы шлях выйдзе народ.

І трэснуць дыктатуры краты,
Ад страху задрыжыць звырод,
І аб'яднаюць Курапаты
Спакутаваны наш народ.

ПЕРАД ГАЛАСАВАННЕМ

Людзі, каб у пекле гэтым выжыць,
Выйсця цяпер іншага няма:
Хто ламаў крыжы – пастаўце крыжык
Насупроць ягонага імя!

ЧАМУ Ж ТЫ ТАКІ, НАРОДЗЕ?

Калісьці напрамак у якім у 90-я гады мінулага стагоддзя развівалася мая літаратурная творчасць, я не без іроніі назваў “САМАкрытычным НЕАрэалізмам”. Тады і сапраўды большасць маіх вершаў выглядалі адкрыта самакрытычнымі. Мой лірычны герой кпіў за бяздзейнасць з сябе, папракаў свой народ у абыякавасці да свайго лёсу... Як аказалася, ён меў рацыю, бо і праз цэлых два дзесяцігоддзі амаль нічога не змянілася, а калі і змянілася, дык у горшы бок... І вось зноў мой лірычны герой “узяўся за сваё”. Асабліва пасля таго, як гэтак званы “беларускі народ” не адрэагаваў на самае “дзікунскае дзікунства” ў Вялікі праваслаўны пост – Курапацкі крыжалом.

Пры кожнай нягодзе-нагодзе
Пытаюся я ў цябе:
“Чаму ж ты такі, народзе, –
І творца, і дбайца ўсіх бед?
Чаму без сумнення, без клёку
Цара ты сабе абраў,
Адзіны ў якога клопат:
Паболей нялюдскіх спраў?..”
Суседзі твае, славяне,
Не хочуць сабе цароў...
А ты, нібы ў шокавым стане,
Кудысьці брыдзеш без дарог!
Куды – аніяк і не ўцяміш...
Цябе заштурхалі ў дрыгву,
Дзе ты... утапіў сваю памяць
І ледзь не згубіў галаву...

Вядома, чаму ты нягеглы!
Расейцы ды балышавікі
Паспелі парваць твае гены!..
Таму й ты бязродны такі.
Ды годзе ныць, плакацца годзе!
Бо ёсць прадказанне ад зор,
Што ты ажывеш, мой народзе,
І выйдзеш з дрыгвы на прастор.

СЯБРУ ЮНАЦТВА

Калі ты верыш у Святое,
Калі ад зла душа баліць –
Навошта нам старэць з табою,
Калі ўсё ззяе і звініць?!

Глядзі, які разумнік Месяц!
Як нас вартуе, беражэ...
А нашых мар сусвет не ўмесціць!
А зор!.. І то не ўсе яшчэ...

І шкадаваць давай не будзем,
Што мала выпала квітнець,
Што ў садзе, у пчаліным гудзе,
У прах пялёсткамі зляцець!..

Зляцім, вядома... Завязь будзе!..
Плады нальюцца, упадуць...

Пад ногі іншым, новым людзям
Анёлы дар наш паднясуць...

СУМЛЕННЕ

Сумленне ловіць нас на слове.
Яно – наш следчы, так бы мовіць...
Яму не трэба нават сведкі
Ды алібі-марыянеткі!

Сумленню доказы не трэба,
Яно – адлюстраванне неба!

ЛЮДЗІ – РАСЛІНЫ

Колькі ў Сусвеце галактык і земляў!
Але заўжды і спрадвек
Людзі – расліны... З маленькага зерня
Кожны расце чалавек.

Граюць, спяваюць нябёс міністрэлі –
Як тут не граць, не спяваць!
Промні-анёлы зямліцу прыгрэлі,
Душы жывыя кішаць...

ШЧАСЦЕ

На лёс глядзіш свой палахліва;
Пытаешся, як стаць шчаслівым...
Як да сябе... аднося к людзям –
Жыццё тваё шчаслівым будзе!

Пажыць застаецца так мала...
Гасподзь жа парупіцца так,
Што доўга яшчэ твая сталасць
Цябе не пакіне няўзнак!

І зрок твой, і слых абвастрацца,
Хоць тройчы ты немалады!
Як быццам табе гадкоў дваццаць...
Гасподзь падаўжае гады!

ТЫ БЫЎ...

Вось ты быў... Як не быў...
Не пакінуў нічога!
Без клопот, без бажбы
Жыў за пазухай Бога.

Быў і быў... Да пары...
Знік, зачэзнуў, не стала...
Пазнікалі сябры,
Якіх больш чым хапала.

Зніклі дні і гады
Ў мільгаценні міражным...
А нашто і куды?..
Аніхто не адкажа!

ЧАМУ?

Хачу пагаварыць наконт жыцця
Спачатку з Богам, з сябруком пасля...
Чаму нас Бог паклікаў з небыцця?
Чаму ізноў чакае нас зямля?..

Чаму так захацелася Яму?
Упасці зернем кожнаму ў раллю,
Праклянуцца з зярнятак праз зямлю...
Яму няўцям – так, як і нам, – чаму...

БЫВАЙ!..

Ну вось ізноў жыццё тваё на схіле!
Ды ўжо яно і не тваё зусім...
Адной нагой, як кажуць, у магіле

Няшчасным, грэшным целам ты сваім.
Твой дух, твая душа ляцяць у Вечнасць...
Час і законы там свае здаўна.
Наўрад ці зноў калісьці чалавекам
Ты прыйдзеш на Зямлю. Тады яна
Наўрад ці будзе тут... Пагаснуць зоры,
Сусветы стануць іншыя тады...
У іншым часе, у другой прасторы
Гасподзь адпусціць зноў табе гады.
Нічога ты ніколі і не ўспомніш!
Адно... у снах раіцца будзе ўсё:
Чым жыў раней і чым жывеш ты сёння.
Таму скажы: не плач, бывай, жыццё!

ЦЯБЕ ЯШЧЭ НЯМА...

Цябе няма...
Але ў цябе ўжо ёсць
Бацькі, браты і сёстры, і Радзіма;
Маленства і дзяцінства, маладосць.
І рэчка, што цячэ імкліва міма...

Цябе яшчэ няма...
А ўжо Зямля
Заселена здаўна пушыстым брацтвам,
І зоркі свецяць і мігцяць здаля,
І ў Боскім Свеце процьма рознай працы...

Цябе няма...
А ўжо душу ўбіраць
Тваю анёлы ў цела пачынаюць.
І душы тых, што быццам паміраюць,
Аблокамі плывуць туды, дзе рай...

Вось ты ўжо ёсць!
Зноў лета, зноў зіма,
Вясна і восень ў сэрцы карагодзяць...
Плывуць аблокі-душы і стагоддзі,
Ты быў... А ўжо глядзіш: цябе няма...

НЯМА...

Вось уяві: твой дзень апошні
Ўзышоў і назаўсёды знік...
Цябе няма... Унізе – пожня...
І толькі твой ляціць дваінік!

Цябе няма... Над той краінай
Вятры, снягі, залевы, смог...
А твой дваінік ляцець павінны
На Суд Высокі, у астрог!

Ляціць... А часу не існуе!
Мінулі маладосць і смерць...
За дваініком гайня цікуе,
І цягне ў багну кругаверць...

Ён сам сабе цяпер не рады,
Хоць рады быў з табою жыць...
Ды быў і ёсць Той, хто спагадай
Заўжды спаўе... Калі маліць...

НЕ ВАЗЬМУ...

Дзень імклівы нячутна прабег,
Захад сонца мігціць пераліўчата...
Не хачу забіраць у сябе
Час, што Госпадам Богам палічаны.

Вечар, ноч і світанне душа
Ахінае ружоваю дымкаю...
Бог самому мне даў вырашаць,
Што пакінуць, што ўзяць неабдымнае!

Я, вядома, не ўсё забяру
Ў невядомае і неспазнанае:
Нейкі пробліск ці толькі зару,
Ці расінку, у блік убраную.

Не вазьму ні хвілінкі надзей,
Ні паўтакта біцця сардэчнага...
Не вазьму я ў смяротных людзей
Ані каліва светлага, вечнага!

УЛАДА

Для дурняў улада –
Спакуса і звада.
А для прайдзісветаў –
Шкатулка з сакрэтам!

Пакуль расце з тлену
Разумны, сумленны –
Дурны з прайдзісвечам
Спаганяць паўсвету!

ЭКС-ФЕАДАЛІЗМ

Стагоддзе дваццаць першае. Еўропа.
Далёка ўжо Сярэднія вякі...
А беларусы, нібы эфіюпы –
Для іх здаўна прывычны лад такі!

З іх феадал бярэ й бярэ паборы!
А ім не даць – як быццам не зрукі...
Са скрыні, што адкрыта ўжо, Пандоры
Ляцяць крыві і поту галубкі!

Праныраў гэтых столькі наляцела,
Што ўсюды цвыгі, пер'е і смурод...
Уся Еўропа ў стрэсе, звар'яцела:
Адкуль узяўся феадал-звырод?

Ды трэба ўсё ж за розум неяк брацца –
Інакш чакайма мор ці катаклізм...
І трэба ўсім навокал гуртавацца,
Каб вырваць з корнем ЭКС-ФЕАДАЛІЗМ!

СЯБАР

Я не плачу арэнду
За край... Тут нарадзіўся!
Я – сябар прэзідэнта!..
Такі мне сон прысніўся.

Такое ў нас адзінства
Ва ўсім!.. Ды горка штосьці...
Сябруем не з дзяцінства,
Ды і не з маладосці.

Бо ён заняты вечна,
У справах, відавочна.
Толькі ўчарашні вечар
Нас зблізіў перад ноччу...

Быў поціск рук гарачым!..
Вусы ён свае выбрыў
І быў мне так удзячны,
Што я яго не выбраў...

ПЫТАННІ І АДКАЗЫ

О, час, калі пытанняў было мала!..
Не тое, што цяпер, калі паўсюль
Пра ўсё-пра ўсё пытацца ўсім прыстала:
Чаму, за што, калі, куды, адкуль?..

І чым далей – тым усё больш пытанняў!
Ды менш усё адказаў на ўсіх іх!
Аднойчы ці то ўвечары, ці ўранні
Пякельны скрыгат наш аглушыць слых...

І ўсё пытацца без адказу будзем,
Як тое магло стацца, скуль прыйшло?..
Пытанняў менш, а больш адказаў, людзі,
Знаходзьце ўсцяж, абставінам назло!

СТРАЛА

Смяёмся, плачам і сумуем;
Стралай нябачнай час ляціць...
Узяць бы ды стралу самую
Злавіць, зламаць, у рог скруціць!

Сабе – цару, асілку, богу –
Магутнаму на ўвесь Сусвет,
Шпурнуць стралу тую пад ногі;
Спыніць мігценне зім і лет...

Але дарэмныя трызненні –
У зор такія віражы!
Страла ляціць – трымцяць імгненні,
Страла ляціць, бо прагне жыць.

ЧУЖЫЯ ВОЙНЫ

Праносіліся войны над жыццём
Маёй зямлі. Былі яны чужыя,
Як зграі смертаносныя ўсе тыя...
Крывавай плынню час былы той цёк!

З Усходу і на Захад, зноў на Ўсход...
Пакладзены касцёмі паўсюль нябогі,
І піравыя тлеюць перамогі
Там, дзе зусім растлеў ужо народ!

Чужыя войны за свае грахі –
Бадай, нідзе няма найгоршай кары!
Святкуюць перамогу янычары,
Парад прымаюць чорныя багі...

ЭПОХА ФАШЫЗМУ МІНУЛА ДАЎНО...

Эпоха фашызму мінула даўно.
Яе вывучаем па кнігах, кіно.

Эпоха ў архівах спрабуе ўцалець,
Дзе прахне і дыхае пылам ледзь-ледзь...

Не мае ні сэнсу эпоха, ні права!
Насамрэч, якая захоча дзяржава,
Каб пальцы ў адзіны кулак заціскаць,
Усё, амаль кожнага кантраляваць?

Няхай сабе вольна ўсе дыхаюць людзі –
Ад гэта толькі дастатак прыбудзе.
Дазволена ўсё тут для ладу, для шчасця –
Адно забіваць нельга, хлусіць ды красці...

Але ж ёсць, спрабуюць то тут, то там выжыць
Далей ад Нью-Ёрку, Берліну, Парыжу
Асобныя дзіва- ды гора-краіны,
Дзе злодзеі правяць ды іх падхалімы.

Якраз для фашызму спрыяльная глеба!
Ды людзям сумленным хіба гэта трэба?
Які сэнс паставіць людзей на калені;
Свабода ім трэба жыць дбайна, сумленна.

Эпоха фашызму мінула. Нядаўна...
Вяртаецца зданню парой яна спраўна...
Эпоха фашызму мінула. Ды родзіць
Зладзеяў зямля і ў наступным стагоддзі.

ТЫРАНАМ

Тыраны рознай масці!
Не ў тыраніі шчасце...
І не ў грашах, не ў музах,
Не ў тым, што пхаць у пуза...

Стагоддзі вас паэты
Няславяць перад светам.
Ад вас усе няшчасці!..
Паэтам волю дайце!

Аддайце ўладу людзям –
І ўсё па-людску будзе!
Народ не пад прыгонам
Насамрэч – раб Закону!

Сыдзіце назаўсёды
Без гвалту, без нагоды!
Кроў, слёзы не пральюцца...
А людзі... разбяруцца!

ТАЯМНІЦА КЛЕПТАКРАТАЎ

У кожным краі ёсць крыніца
І дабрабыту й росту.
Ды толькі гэта таямніца...
Даведацца не проста!

І неймаверная задача –
Ведаць бюджэт мясцовы!
Няма ніякіх справаздачаў
Ні лічбамі, ні словам...

Народ вучыліся падманваць
Чыноўнікі старанна
І распладзілі клептаманаў
Масцей усіх і рангаў!

Замест таго, каб супакоіць,
Суняць разгул злачынны –
Народ махнуў на ўсё рукою:
На лёс свой і Айчыну!

Каму, скажыце, палягчэла:
Айчыне ці народу?
І як без выбухаў і стрэлаў
Сумленню даць свабоду?

БЕЛАРУСЬ

Памяці Міколы Федзюковіча

Сапраўды... Ці мроіцца, ці сніцца?..
Ды хутчэй, што ёсць так сапраўды!
Беларусь – як зорка Мілавіца,
Недасяжна-мілая заўжды...

Тут усё не так, як там, у небе!
Тут – дрыгва... А там – Сусвет Святла...
Там усё, што чалавеку трэба,
Каб душа квітнела і расла!

Тут усе забітыя крыніцы
Ілам, смеццем... Друз паўсюль ды хлам!
Там люляе Вечнасць Мілавіцу –
Зорку мары, веры і святла!

ДА СЯБРОЎ

Вып'ем, не выпьем...
Нічога
Гэта цяпер і не значыць!
Кожны з нас людзям і Богу
Верыць і служыць,
і дзячыць.
І ўсё цясней наша брацтва,
І ўсё вузее міжволі...
Помнім дзяцінства, юнацтва;
Старасць не ўспомнім ніколі!
Гэта ўсё ж несправядліва –
Лепшае так і не ўспомніць...
Божа Святы, Міласцівы,
Келіх жыцця нам напоўні!

ГАРЭЛКА ЛЬЕЦЦА...

Калі ў застоллі шум – перапілі,
Набраліся... У гэтым будзь упэўнены!
Той, хто ніхто, крычыць, што “пуп Зямлі”,
І ў бойку лезе наравістым пеўнем...

Тут процьма “ганарыстых парсюкоў”,
Якім любое мора – што калюга!..
І радуюцца д’яблы з мацюкоў,
Што хвошчуць навакол усіх папругай.

Гарэлка льецца... Колькі хоч дурэй!..
Забудзь, што жыў без мэты ды пустэльна!
І скончыцца гэты пякельны рэй
Нясцерпнай смагай – горкай і пякельнай.

ПАЭТ, ТЫ СЁННЯ БОЛЕЙ ЧЫМ ПАЭТ

Паэт, ты сёння болей чым паэт
(Такі як колісь малады Купала)...
Ты пішаш пра бярозку, пра Сусвет
І з сэрца Беларусі цягне джала!

Атруту ты высмоктваеш... Яго ж
Кідаеш долу і з агідай топчаш!..
Гатовы ты пад кулю ці пад нож...
Гасподзь табе шапнуў: “Мацуйся, хлопча!..

За Веру і за Бацькаўшчыну ў бой
Ідзі, табе анёлы ў дапамогу!
І ахвяруй Паэзіяй, сабой –
Заўгодны будзеш Беларусі, Богу...”

І ты ідзеш і за сабой вядзеш
Таго, хто не паэт, а проста вучань...
А тысячы, бы ў пекле, у бядзе!
І тысячы яшчэ – над прорвай-кручай!..

НЕДАРЭКІ

Не хацеў бы судзіць... Хоць бяруся...
Хоць грашыць не вялікі я хват!
Людзі файныя мы, беларусы!
Недарэкаў між нас толькі шмат...

Недарэкі, дальбог, недарэкі!
Не агораем слабасць адну:
Па чужому нам лепш “кукарэкаць”,
Перад злом нам зручней каркігнуць!

НЕДЗЯРЖАЎНЫЯ ЛЮДЗІ

Эх, пагулялі слаўна,
Колькі таго жыцця!..
Столькі людзей недзяржаўных
Сноўдае без канца!

Колькі іх, так ахвочых
Да непрыстойных падзей!
Толькі мазоляць вочы
Сціплых сумленных людзей...”

Лічаць, што маюць права...
Злосна “качаюць правы”,
Ведаюць, што дзяржава
З імі заўсёды на “вы”.

Толькі яны з дзяржавай
Не па закону на “ты”.
Дзікай, нахабнай аравай
Шчэраць свае раты...

Нібы неандэртальцы,
Можа, мільён год назад...
Ані пазногцем, ні пальцам
Не паварушаць нат.

Ды на пасад шалёна
Мкнуцца, каб месца грэць...
Не працаваць натхнёна –
Проста, усё каб мець.

Чын і да чыну – грошы,
Славу і барышы...
З выгляду – бы святошы,
А чарвякі... у душы.

І атачаюць рабамі
Дбайна паўсюль сябе...
Толькі рабы яны самі,
Слугі напасцяў і бед!

Значыць, дабра не будзе,
Будзе смурод, будзе чад,
Бо недзяржаўныя людзі
Точаць дзяржаўны лад.

ПАЛІТЫЧНАЯ ЗАЯВА

Каб за ўладу народ пастаяў,
Ёй патрэбна зрабіць перамены:
Павялічыць заробкі ўдвая
І ўдвая апусціць усе цэны...

Але як гэтай радасці быць,
Калі й так Беларусь на крэдытах
І спрабуе ўсё нешта рабіць,
Заклапочаная нібыта?!

Я хацеў бы сказаць (не кажыце, што псіх!):
Толькі я здольны на перамены!
Я ўдвая павялічу заробкі для ўсіх
І ўдвая апушчу... усе цэны!

ПРАГРАМА “УДВАЯ”

Мая праграма “Удвая” –
Гэта праграма і твая!
Каб эфектыўнасць працы
Змагла ўдвая падняцца,
За ёй – гэтай працы аплата...
Жылі б мы ўдастатку, багата!
Яшчэ... А чаму і навошта
На ўсё высокія кошты?
Вось удвая б ім упасці...
Якое было б гэта шчасце!
І вельмі было б выдатна
Зменшыць удвая падаткі!
А што для гэтага трэба?
Зусім іншая “глеба”,
Спыніць пустазвоны,
Іншыя даць законы...
У гэтым твая і мая
Праграма жыцця “Удвая”!

ПРА НЕМІЛАГУЧНАЕ

Не красамоўныя, зазначым,
Яшчэ ёсць словы ў мове наскай...
Я не закрэсліў бы – з’іначыў –
Імёны, прозвішчы ды назвы!..

Мядзведзь... Сарока... Заяц... Воран...
Лось... Ліс... Даваў нехта са здзекам
Не прозвішчы – мянушкі... Сорам!
І жыў жа з імі чалавек наш!

Навошта “Лось”, а не “Ласінскі”,
Чаму “Мядзведзь”, а не “Мядзвецкі”?
Любіш агонь – тады Агінскі,
Быў дзед кравец – Краўчук, Кравецкі...

На лад чужы мелі імёны,
А ўсё ж свае мы памяталі...
Адась, Савось, Міхась... Здаён мы
Іх бераглі і захавалі.

Ніяк сябе ўсё не навучым,
Не ўмеем мы, як і не ўмелі,
Лагоду, прыгажосць, сугучча...
У сэрцах шанаваць, лілеяць.

КАЛІ ВЫХОДЗІЦЬ...

Падман, спакуса ў кожнай з’яве...
Няма ні часу ўжо, ні сіл!..
Калі выходзіць – неўзабаве!
Калі выходзіць – дык усім!

Хто з нас чакаць яшчэ ахвочы?
Цярпенне, сілы ў каго з нас?
Вядома, камень кропля точыць,
Калі галоўнае ёсць: час!

І паўмільёна перад стартам!..
І час прадстартавы пайшоў!..
Калі выходзіць – сёння, заўтра!..
А паслязаўтра – позна ўжо!..

КАЛІ Я СТАНУ...

Які ён важны, наш аўтарытатар!
Аб гэтым і не скажаш простым словам.
Сябе любіць, аберагаць аматар!..
Таму і акружыў сябе аховай!

Што, хіба ёсць такая неабходнасць
Ці небяспека? Хто гэта прыдумаў?
А дарага як! І неверагодна!..
І трэба ж гэтак свой народ затлуміць!

Па мне не трэба гонару і славы,
І я нават на большае гатовы!..
Калі я стану галавой дзяржавы –
Паверце, разганю сваю ахову.

А то наелі жываты і храпы
За тыя грошы, што ў людзей забралі...
Не хоча ўцяміць наш аўтарытатар,
Што лёс паклаў на вагавыя шалі.

МАРШ АБУДЖЭННЯ

Спіць сном доўгім Беларусь
Бестурботна ўночы...
Цемра хутае зару.
Пазліпалі вочы...

Хто абудзіць, ажывіць,
Калі сонца ў хмарах?..
Будзе ўсё як мае быць,
Альбо марна марыць!

Сном глыбокім Беларусь,
Моцным сном заснула...
Толькі ясную зару
Ноч не праглынула!

Пойдзем, брацця, край будзіць
Хай сабе спрасоння!...
Ранку сонечнаму быць,
Спёка будзе сёння!

ПРАЎДА

Праўда рознаю бывае:
Абуджае, забівае,
Засмучае і натхняе...
Праўда-лекі, праўда-яд,
Праўда – ядравы зарад!

ПРЫЗНАННЕ

На схіле маёй восеньскай пары
Бяхмарна...
І, што вельмі асабліва,
Я рады,
Што живуць мае сябры
І доўга,
І цікава,
І шчасліва!

ЭЛЕГІЯ

Летаў выцвелі ўсе акварэлі,
Барвы восенькія пашарэлі,
І замёрз белых зімаў алей...
І птушыныя змоўклі свірэлі,
Прастудзіўся ў марозных завеях,
Захлынуўся і сціх веснавей.

А якой птушынай, дзівоснай,
Абуджалі руляды нас вёснаў!
Як бурліла рачулка жыцця!
А цяпер аніхто з нас не рады,
Што адкрыліся далягляды,
Душы холад касмічны працяў...

І не будзе шалёных тых вёснаў
І надзей, і сустрэч тлумных розных,
І загадкавых таямніц...
Толькі з сумам і нейкім дакорам
Пазіраць з вышыні будуць зоры
А парой і згараць, падаць ніц...

ДРЭННЫ ВЕРШ

Уначы, удзень, уранні
Ўсё пастаўлена на кон –
Дабіваеш ты каханне
Зацугляным елдаком!

А дзяцей няма... Карае
Гэтак неба грэшны род!
Ад мяне цяпер хаваеш
Вочы-вуглі, блудны рот...

Да працэсу ва ўсе дзіркі
Далучаецца сусед...

І дзіця крычыць з прабіркі
“Мама, мама” на ўвесь свет.

ЖАНЧЫНА І САКАВІК

Сакавік, лагодны і суровы,
Першы веснік сонечнай вясны,
Пад гучанне гусяў адмысловых
Крочыў па праталінах зямных:
Вёскамі, дзе льдзіны ўжо звінелі,
Горадам, дзе капяжы збіваў...
Вокны, твары, голавы святлелі
Там, дзе ён у спешцы прабягаў!
Раптам... ён ля вокнаў супыніўся!
Ласкаю павеяла, цяплом...
Прыгажуня, як анёлак з німбам,
Прыгарнула да сябе крылом...
Ён сушыў на тварыку слязінкі,
Пасмы гладзіў, косы заплятаў...
Думаў, што прыстане на хвілінку,
А на ўсё жыццё цяпер прыстаў!
Кажуць, што вясна... у тым прычына –
Нораў у яе такі, свой “бзік”...
Вось таму і любяць так жанчыны
Весніка кахання – Сакавік!

ДРУЗ

Паэма

1

Прайшоў усё: рабом быў, вольным...
Падвесці вынікі пара!
Маё жыццё – з каменнем поле,
Мой лёс – раскідваць і збіраць!

І галадаў, і еў ад пуза,
Высільваўся і спачываў...
О, колькі рознага тут друзу
Калісьці я параскідаў!

І да мяне яго хапала,
Бо продкі прагнымі былі:
Хапалі ўсё, што пападала,
Засмечвалі свае палі.

Бывала: камяні збіралі...
Але дзе церніі раслі,
Часцей ніколі не аралі,
Бо не хацелі й не маглі.

І я малым калоў калені,
Збіваў і рэзаў да крыві...
За пакаленнем пакаленні
З палёў сыходзілі... у жвір.

І я наблізіўся да краю!
Наперадзе – каменны друз...
Ці ўсё ж той друз я пазбіраю
Да тэрміну і без спакус?

Ад стомы падаю, хілюся,
Шкрабу пазногцямі зямлю...
На ўскрайку самым Беларусі
Ўсё, што магу яшчэ, раблю!

2

Была душа звычайным друзам,
Каменчыкам на дне ракі,
Пасля амёбаю, медузай...
Міналі эры і вякі...
Сама Зямля, душа Сусвету,
Звышдасканалая душа,

Нават не ведала пра гэта,
Што калівам была спяша.
З нябачнага ўсё стала бачным,
З драбнюткага паўстаў Сусвет,
І стала ўсё разумным, значным
І ўсім даў Творца заповіт,
Як жыць належыць і як верыць,
І ведаць сэнс, ва ўсім знаць меру;
Пачаў сакрэты адкрываць,
Вучыць, натхняць, судзіць, караць...

3

Пакуль душа стала істотай,
Столькі ў Стваральніка работы
Было!.. Бурліў анёльскі свет
І ўдасканальваўся як след.
У “туфелькі” – жыццё імгненне,
У мураша яно даўжэй...
Ад захаплення да здзіўлення,
Ад пакалення ў пакаленне
Да дасканаласці бліжэй!..
Вось іншыя пайшлі істоты!..
І дадалося больш работы
Ўсім шчыравальнікам вакол.
Зямля квітнела, ажывала,
Ды гэтага было ёй мала,
Ёй інтэлекту бракавала –

Майстроў, паэтаў, мастакоў...
Нарэшце ў далячыні нейкай
Стварыў Бог гены чалавека,
Сказаў: “Вось гэта я люблю!”
Падумаў: “Кіну на Зямлю...”
Калі насенне прыжывецца,
Жыць ужо вечна застанецца,
Анёлам стане памагаць
І мне ўсё зло перамагаць.
І з новаю ізноў ахвотай
Гасподзь узяўся за работу...

4

Што ні рабіце, ні кажыце,
А мы не помнім свае жыцці.
Бо нельга Госпаду іначай
Было б рашаць свае задачы.

Таму па ўзроўнях піраміды
Ўздыхаюцца наверх прывіды:
Унізе – душы маладыя,
Уверсе – ну амаль святыя...

За цэлых два зямных стагоддзі
Душа... узроўнях тры праходзіць.
Яна й не заўважае, быццам,
Кароткіх і працяглых жыццяў.

Яна не ведае, не чуе,
Што жыццямі Сусвет сілкуе,
Што свайму Творцу памагае,
Калі пакутуе, трывае...

5

Мая душа была Рыгорам...
Рыгор – тыповы беларус!
І па калені яму мора,
І можа несці любы груз,
І ўмее ён схітрыць, дзе трэба,
І пасварыцца знае з кім,
І падзяліцца лустай хлеба,
Калі зусім няма ўжо чым...

Парою кемлівы, лагодны,
Ласкавы з жонкай і з людзьмі.
Здаровы, род яго нязводны,
Абвешаны заўжды дзяццмі!
Жыццё – дарога праз куколле
І цераз цэрніі ўгару.
І параскіданае ў полі
Каменне рознае наўкруг...

А праваруч лашчыцца жонка,
І дзеці плачуць леваруч,
І брэх суседзяў наўздагонку,

І камнепад з высокіх круч!..
Калі яму было няцяжка,
Вальготна, хораша было?
Варочаў шмат каменняў важкіх
Каму, як не сабе, на зло.

Куды ішоў, дзе супыніўся?..
Прыпёрла крушня камянёў!..
Нарэшце Бог яму прысніўся,
Калі заснуў, прылёгшы днём.
“Ну што, стаміўся, небарака,
Не памаліўшыся, заснуў?..
Прайшоў ты мо паў-поля з гакам,
Нямала друзу прамінуў.
Нячыста, братка, за табою!
Каму, ці мне, пакінуў друз?
Як дараваць табе такое?
І не вярнуцца ўжо... Канфуз!

Рыгор хацеў прасіць спагады,
Не выдыхнуў, не прадыхнуў...
І, вынікам такім не рады,
Прачнуўшыся, навек заснуў.

6

Пасля душа была Агатай...
Вось шчыравальніца была!

І хто яе толькі не сватаў,
А сэрца... Богу аддала.

Служыла Госпаду пры храме
Спачатку, потым у кляштар
Пайшла пасля сканання мамы,
Бо мела асаблівы дар.

Той дар рахманасцю завецца.
Што за паслушніца была!..
Даў Бог ёй шчасце даўгалецця –
Яна для Госпада жыла.

Як Багародзіца Марыя
Яна дапамагала ўсім.
Ішлі малыя і старыя –
Лячыўся кожны пілігрым...

Як Маці Боская заснула,
Ціхенька ў Бозе адышла...
Гадкоў дзесяткаў пяць мінула –
У іншым целе ажыла...

7

І вось душа цяпер – Мікола,
Які філосаф і паэт!

Ён піша нейкую крамолу –
На рэчаіснасць свой памфлет.

Яму ўсяго на свеце мала,
Недаспадобы анішто...
Уладкаваўся ён удала...
Хітрун пранырлівы... А то!..

Душа яго прайшла праз жэрла
Ўсіх катаклізмаў і нягод.
Яна ўсіх гадаў перажэрла,
Хаця й было наадварот!

Хоць пачынала колісь з друзу,
А вырасла на ўвесь Сусвет.
Бо іншыя тым друзам пуза
Набілі – і растаў іх след...

8

Была душа паўзучым гадам,
Радзіцца птушкай была рада,
Спявала, між аблок лунала,
Як Фенікс з попелу ўставала.

Міналі эры, век за векам –
Аднойчы стала чалавекам...
Ды не магла ні сніць, ні трызніць
Аб гэтым біямеханізме.

Была душа мая падлеткам
І немаўлём, і жахаў сведкай,
Была і ў целе эфіюпа,
І ў інквізітара з Еўропы.

Паспела радавацца, плакаць,
Балець і енчыць, небарака.
Расла і вырасла, квітнела,
Вучыла, апякала цела...

Усе заганы вывучала,
Выймала д'ябальскае джала;
Вылізвала заўжды старанна
Ўсе струпакі і язвы-раны.

Ад камянёў трываласць мела,
Ад мурашоў адданасць, смеласць;
Ад траваў – водар, блеск расы,
Ад птушак – крылы, галасы...

Была дрымучай і драпежнай,
Запаланёнай, незалежнай...
І выжывала сярод зла,
І ледзь жывой парой была.

Пратэставала, пела гімны
Сваёй стыхіі неабдымнай
І дзякавала толькі Богу
За паражэнні й перамогу!

І аб Эдэме ўспамінала,
І памяць свята шанавала,
І ведала пра дзень апошні
Ў жніво і ўзлёт над шэрай пожняй.

9

Дзе столькі ўдзячнасці мне ўзяць?
Яе няма столькі ў прыродзе!..
А гэтак трэба дух прыўзняць
У абязвераным народзе.

І трэба Госпаду заўжды
Бясконца дзякаваць за тое,
Што ў гэтым целе без бяды
Правёў жыццё я залатое.

Што старасць дадзена за моц,
За веру, за любоў, трыванне...
Што хутка ў іншым свеце, мо,
Мая душа анёлам стане.

Зямля перш дбае аб сабе,
І круціцца ў касмічным крузе...
А нехта ў сонечнай сяўбе
Так і застаўся чорным друзам.

ЗМЕСТ

“У паэта ўсё не гэтак...” 3

Вершы Дух мне дыктуе Святы 5

Гармонія 7

Грэшнікі 8

Дабрыня 9

Два жыцці 10

У паэта 11

Апошні 12

Пра “лепшых” 12

Сон 13

Веру... 14

Гасподзь адзін 15

Два анёла 16

Аловак 17

Духі 18

Душа – грамадзянка Сусвету 19

Белая птушка Душа 21

Д’ябал 22

Ён ёсць!.. 22

Наш Бог 23

***Жыццё – кіно... 24

Імгненні 24

Калі б ад мяне ўсё залежыла 25
Капейка 26
Жыццё мінае... 27
Жыццё звiніць... 28
Жыццё напоўніцу 29
Матэрыя 30
Прырода – Бог 30
Час 32
Мы 33
Размова цела з духам 33
Рознасць і еднасць 35
Калайдар 36
Самы грэшны 37
Карціна 38
Колькі гэтага жыцця! 38
Бывай! 39
Свет без мяне 40
Скон 41
Хто? 41
Гучыць мова... 42
Цела Хрыстова 42
Цемра 44
Цябе выкарыстоўвае Гасподзь 44
***Ты малайчына... 45
Як жыць... 45
Чалавек 47
Людзі ставяць крыжы... 47
Крыж 48
Перад галасаваннем 49
Чаму ж ты такі, народзе? 50
Сябру юнацтва 51
Сумленне 52
Людзі – расліны 52
Шчасце 53

***Пажыць застаецца так мала...	53
Ты быў...	53
Чаму?	54
Бывай!..	54
Цябе яшчэ няма...	55
Няма...	56
Не вазьму...	57
Улада	58
Экс-феадалізм	58
Сябар	59
Пытанні і адказы	60
Страла	60
Чужыя войны	61
Эпоха фашызму мінула даўно	61
Тыранам	63
Таямніца клептакратаў	63
Беларусь	64
Да сяброў	65
Гарэлка льецца...	66
Паэт, ты сёння болей чым паэт	66
Недарэкі	67
Недзяржаўныя людзі	67
Палітычная заява	69
Праграма “Удвая”	70
Пра немілагучнае	70
Калі выходзіць...	71
Калі я стану...	72
Марш абуджэння	73
Праўда	74
Прызнанне	74
Элегія	74
Дрэжны верш	75
Жанчына і Сакавік	76
Друз (паэма)	77

З вучнямі Асавецкай школы ў сваім рабочым кабінёце

У гасцях у вучняў Дзеткавічскай сярэдняй школы

У журы па літаратурнай віктарыне ў Драгічыне

З калегамі-літаратарамі ў Дзень пісьменнасці ў Янаве

З письменнікам-земляком Міколам Панасюком

З былым настаўнікам
Пятром Канстанцінавічам Падлужным

З письменнікам Анатолем Кудласевичам

З письменнікам Іванам Пятровічам Данілавим

З Янаўскай паэткай Леанілай Масюк

З дырэктарам Драгічынскага краязнаўчага музею
Сяргеем Гранікам

Сустрэча з сябрамі-аднадумцамі
Сяргеем Гранікам і Пятром Падлужным у музеі

На сядзібе бацькоў у вёсцы Осаўцы